

รูปแบบการสอนที่เน้น “ความรู้คู่คุณธรรม”

*ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา

สภาพปัจจุบัน

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีข้อความสำคัญอันแสดงถึงความตระหนักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนในชาติถึงพร้อมด้วยความรู้ และความประพฤติอันดีงาม ดังในมาตรา 6 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษา “เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข”

มาตรา 23 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา “.....ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม.....” ให้จัดการเรียนการสอนใน มาตรา 24 (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

จากกฎหมายดังกล่าว นักการศึกษา ครู อาจารย์ทุกระดับการศึกษา จึงต้องพยายามหาทาง เพื่อที่จะพัฒนาการสอนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ความหมาย

คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี ส่วน จริยธรรม คือ ธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หากประมวลเป็นความหมายกว้างๆ คือ หลักแห่งความดีงามที่พึงประพฤติปฏิบัติ

การสอนที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม คือ การสอนที่ผสมผสานคุณธรรม จริยธรรม และสาระความรู้ ในแผนการสอนแต่ละคาบ

นิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน

นิสิตนักศึกษามีความเปลี่ยนแปลงไปจาก นิสิตนักศึกษาเมื่อ 30 ปีก่อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากสังคมปัจจุบันให้ความสะดวกสบายต่อชีวิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การใช้ชีวิตมีความลำบากน้อยลง ไม่ต้องมีความอดทน ไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก สมัยก่อนนิสิตนักศึกษาต้องจัดบ้านทึบเอง เพราะไม่มีเครื่องถ่ายสำเนา จึงต้องใช้เวลาจดคำบรรยายมาก เมื่อจดด้วยตนเอง ก็ทำให้จำข้อความที่จดไปได้บ้าง นอกจากนี้สภาพสังคมมีส่วนทำให้วิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดปัญหาต่างๆ อันกระทบถึงสถาบันการศึกษา สังคม และครอบครัว ดังเช่น

*ที่ปรึกษาอาวุโส อธิการบดี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

1. นักศึกษาฆ่าตัวตาย
2. มาตรการ ฆ่าเพื่อนหรือผู้อื่น
3. ลักทรัพย์ หรือปล้นโทรศัพท์มือถือ
4. ติดการพนัน เล่นพนันฟุตบอล
5. ยาเสพติด เสพหรือขาย
6. โสเภณี ให้บริการทางเพศ
7. กระทำความผิดทางเพศ ข่มขืนเพื่อนหรือผู้อื่น
8. กระทำความผิดทางเพศ ข่มขืนเพื่อนหรือผู้อื่น
9. ทะเลาะวิวาท ทำร้ายผู้อื่น ทำลายทรัพย์สิน

การก่อปัญหาต่างๆ ทำให้ไม่สำเร็จการศึกษา เป็นภาระของครอบครัวและสังคมในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่อาจารย์จะต้องช่วยหาทางกันแก้ปัญหา เพราะการสอนที่ให้แต่วิชาด้านเดียว ไม่สามารถช่วยลดปัญหาดังกล่าวลงได้ อาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนการสอนให้ประกอบด้วย “ความรู้คู่คุณธรรม”

ธรรมชาติของนิสิตนักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่เริ่มจะเป็นผู้ใหญ่ มีอารมณ์ร้อน วู่วาม คิดสั้นๆ ขาดประสบการณ์ ไม่กล้าแสดงออกในที่ชุมชน ชอบต่อต้านอำนาจ บังคับตนเองให้อยู่ในกรอบวินัยไม่ก่อนจะได้ ไรต่อความรู้สึก ในขณะที่ศักยภาพทางสมองพัฒนาถึงขีดสูงสุด สามารถรับรู้ได้มาก และเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในช่วงชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ต้องตระหนักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นทรัพยากรทางสมองที่สำคัญของประเทศในอนาคต จึงต้องจัดการสอนที่

มีการให้ความรู้ควบคู่ไปกับความดีงาม ความถูกต้องไปด้วยกัน

คุณธรรมที่ควรพัฒนา

เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 หลักคุณธรรมที่ควรผสมผสานในการสอนรายวิชา ขึ้นอยู่กับความตกลงในภาควิชาว่าจะเน้นคุณลักษณะใดก่อนหลัง ตามวุฒิภาวะ และตามความสอดคล้องกับวิชาชีพในหลักสูตร ดังตัวอย่าง

1. ความเพียร ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาและการทำงานจะต้องมีความเพียรพยายามที่ทำงานให้สำเร็จด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจอย่างไม่ทอดถอน แม้ว่าจะงานจะยากเพียงใด

2. ซื่อสัตย์ อาจารย์ควรฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของความซื่อตรง เมื่อไม่ได้ทำการบ้านก็ให้รายงานตรงๆ ว่า ไม่ได้ทำ ทำไม่ได้ ไม่ควรลอกงานของผู้อื่น ยอมรับความจริงได้ว่าไม่ได้มีส่วนร่วมในงานนั้น

3. ตรงต่อเวลา การฝึกให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของเวลา บริหารเวลาให้เป็น และรู้จักเกรงใจผู้อื่นที่จะต้องรอเมื่อเรามาไม่ตรงเวลา ทำให้คนอื่นรอคอย การเข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลาทำให้ตนเองเสียประโยชน์ ติดตามการเรียนไม่ทัน แล้วยังรบกวนสมาชิกของผู้สอนและเพื่อนฯ

4. มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยลดภาระงาน ช่วยปิดไฟ เมื่อการเรียนการสอนจบลง แสดงน้ำใจที่จะช่วยงานของส่วนรวม เช่น การเชียร์กีฬา หรือการช่วยกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่บ้านและที่มหาวิทยาลัย

5. กตัญญู การรู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ดังนั้น อาจารย์ควรให้อาสาสมัครได้มีส่วนร่วมในการแสดงความกตัญญู เช่น ส่งเสริมให้รำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา แสดงความกตัญญูให้ประจักษ์ในวาระสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น

6. การเคารพกฎกติกา การที่เข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ ตามกฎ หรือกติกาที่ตนเองจะต้องทำตามเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต เพราะไม่ว่าผู้หนึ่งจะอยู่ในสังคมใดก็ตาม ก็จะไม่สร้างปัญหาให้สังคมนั้น ตัวอย่างเช่น ระเบียบการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาซึ่งจะต้องปฏิบัติ แต่ถ้าหากฝ่าฝืนระเบียบตลอดเวลา ทำให้สร้างนิสัยเคยชินต่อการไม่สนใจที่จะทำอะไรที่ดีงามตามที่สถาบันนั้นกำหนด

7. สุขภาพอ่อนน้อม เอกลักษณะของคนไทย คือ ยิ้มแย้ม แจ่มใส สุขภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติผู้อื่น และด้วยการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีงามนี้ จึงเป็นเสน่ห์ที่ชวนให้ผู้อื่นคบค้าสมาคมด้วย อาจารย์จึงต้องช่วยกันส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนให้สุขภาพอ่อนน้อม รู้จักการไหว้ การทักทาย การแสดงกิริยาที่เหมาะสม รวมถึงการใช้วาจาที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ เช่น บนรถประจำทาง อยู่ในเครื่องบิน นิสิตนักศึกษา ต้องไม่ใช้วาจาหยาบคาย เสียงดัง ตะโกน โหวกเหวก ไม่เกรงใจผู้อื่น

8. อุดม ในยุคเศรษฐกิจตกต่ำ นิสิตนักศึกษาพึงตระหนักในการพัฒนาตนให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักอดออม ไม่อยากได้ของฟุ่มเฟือย ใช้ไม่สมราคา รู้จักสถานะของตนเอง และฉลาดในการบริโภค ไม่เป็นเหยื่อของการโฆษณา เพื่อไม่ทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อนเรื่องการเงิน

9. ละอบายมุข สาเหตุของความตกต่ำในชีวิต ก็คือ การที่ตามใจตนเองปล่อยให้ความชั่วชานำไปกระทำสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม อาจารย์จะต้องสอนวิธีสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชีวิต อย่างน้อยต้องมีหลักศีลธรรมยึดเหนี่ยวอยู่ในใจตลอดเวลาจะไม่ทำชั่ว ไม่ดื่มสุราของมึนเมา เสพยาเสพติด สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนันทุกประเภท ไม่เสเพล ทะเลาะวิวาท ก่อความเดือดร้อน ไม่คบเพื่อนชั่ว ไม่ประพฤติผิดทางเพศ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการพูด การคิด หรือการกระทำ

10. ใฝ่เรียน อาจารย์ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญของการวางรากฐานชีวิตที่ดีในอนาคต สืบของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นเวลาที่สำคัญที่ควรดักตวงประโยชน์ในการพัฒนาตนทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างตนให้ดีงาม ดังนั้นควรฝึกทักษะในการฟัง การอ่าน เพื่อรับรู้ความรู้และประสบการณ์ให้สูงขึ้น เพื่อพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพ

คุณธรรมอันควรพัฒนามีมากมายที่ผู้สอนพึงกำหนดไว้ในแผนการสอนแต่ละคาบ ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อยที่ประมวลมาจากความคิดเห็นของคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนว่าต้องการให้บัณฑิตมีคุณธรรมข้อใดบ้าง อาจารย์ในศาสตร์สาขาแตกต่างกัน อาจเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันได้ตามความเหมาะสมของศาสตร์นั้น

หลักการสอนความรู้คู่คุณธรรม

การสอนความรู้คู่คุณธรรมทำได้ทั้ง 3 องค์ประกอบของหลักการสอน คือ

1. การให้ความรู้ทางคุณธรรม คือ การให้ความหมายและให้รู้จักคุณธรรมด้านต่างๆ ให้ความสำคัญของคุณธรรม สารระของคุณธรรม ประโยชน์ของการมีคุณธรรม วิธีการที่พัฒนาคุณธรรม ถือเป็นการสอนเชิง “พุทธพิสัย”

2. การปลูกฝังค่านิยม หมายถึง การที่ให้ผู้เรียนได้รับรู้คุณค่าของคุณธรรม สามารถกระจ่างค่านิยมของตนเองได้ เป็นการรับรู้ในระดับลึกซึ้งกว่า การรับรู้สาระ ถือเป็นการสอนในเชิง “จิตพิสัย” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการวางรากฐานของความคิดที่ดีงามในจิตใจ ที่นักการศึกษาเชื่อว่าจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. การปฏิบัติคุณธรรม การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ จะทำให้สร้างนิสัยที่ดีงามได้ ดังนั้นการสอนความรู้คู่คุณธรรม จึงจำเป็นต้องให้นักศึกษาปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นความนึกคิด เพื่อทบทวนว่าได้ทำพฤติกรรมใดที่สอดคล้องกับความรู้ที่ได้รับจากสถาบัน จากการปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้นหรือไม่ การสอนให้ปฏิบัติ เป็นการสอนเชิง “ทักษะพิสัย” ที่ทำให้ผู้เรียนฝังรากลึกแห่งความดีงามได้

รูปแบบการสอนความรู้คู่คุณธรรม

รูปแบบการสอนความรู้คู่คุณธรรม แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การสอนแบบบูรณาการ คือ การผสมผสานคุณธรรมเข้าไปในรายวิชาที่สอน ซึ่งผู้สอนอาจกำหนดคุณธรรมให้เชื่อมโยงกับรายวิชาที่สอนได้ เช่น วิชาการออกแบบวิศวกรรม ผู้สอนอาจเชื่อมโยงในเรื่องของความซื่อสัตย์กับการไม่ทรยศต่อหลัก

วิชาของตนเอง หรือสั่งจะตามข้อตกลงว่าจะปฏิบัติอย่างไรให้ปฏิบัติตามนั้น นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจให้ผู้เรียนหากรณีตัวอย่างในสาขาวิชาชีพของตนเอง ที่บุคคลในอาชีพไม่มีคุณธรรม ให้วิเคราะห์ผลจากการขาดคุณธรรมว่ากระทบต่อครอบครัว ธุรกิจและสังคมอย่างไร

2. การปลูกฝังค่านิยม หมายถึง การที่ให้ผู้เรียนได้รับรู้คุณค่าของคุณธรรม สามารถกระจ่างค่านิยมของตนเองได้ เป็นการรับรู้ในระดับลึกซึ้งกว่า การรับรู้สาระ ถือเป็นการสอนในเชิง “จิตพิสัย” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการวางรากฐานของความคิดที่ดีงามในจิตใจ ที่นักการศึกษาเชื่อว่าจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. การปฏิบัติคุณธรรม การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ จะทำให้สร้างนิสัยที่ดีงามได้ ดังนั้นการสอนความรู้คู่คุณธรรม จึงจำเป็นต้องให้นักศึกษาปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นความนึกคิด เพื่อทบทวนว่าได้ทำพฤติกรรมใดที่สอดคล้องกับความรู้ที่ได้รับจากสถาบัน จากการปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้นหรือไม่ การสอนให้ปฏิบัติเป็นการสอนเชิง “ทักษะพิสัย” ที่ทำให้ผู้เรียนฝังรากลึกแห่งความดีงามได้

รูปแบบการสอนความรู้คู่คุณธรรม

รูปแบบการสอนความรู้คู่คุณธรรมแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การสอนแบบบูรณาการ คือ การผสมผสานคุณธรรมเข้าไปในรายวิชาที่สอน ซึ่งผู้สอนอาจกำหนดคุณธรรมให้เชื่อมโยงกับรายวิชาที่สอนได้ เช่น วิชาการออกแบบวิศวกรรม ผู้สอนอาจเชื่อมโยง

โยงในเรื่องของความซื่อสัตย์กับการไม่ทรยศต่อหลักวิชาของตนเอง หรือสัจจะตามข้อตกลงว่าจะปฏิบัติอย่างไรให้ปฏิบัติตามนั้น นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจให้ผู้เรียนหากรณีตัวอย่างในสาขาวิชาชีพของตนเองที่บุคคลในอาชีพไม่มีคุณธรรม ให้วิเคราะห์ผลจากการขาดคุณธรรมว่ากระทบต่อครอบครัว ธุรกิจและสังคมอย่างไร

2. การกำหนดกิจกรรมพิเศษ หมายถึง การกำหนดการปฏิบัติทางคุณธรรม เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร เช่น กำหนดให้เข้าอบรมพัฒนาจิตอย่างน้อย 7 วัน จะเข้าที่ใด เมื่อใดก็ได้ แล้วให้มีใบรับรองจากสถานที่แห่งนั้น ตามหลักศาสนานั้นๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนการทำความดี การสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเพื่อเป็นแนวในการดำรงชีวิตที่ดีในอนาคต

3. การพัฒนาร่วมกับกิจการนิสิตนักศึกษา คือ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมร่วมกันระหว่างฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา เช่น คณะบริหารธุรกิจ ร่วมกับฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาในการกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร เช่น การพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ความมีน้ำใจ เมื่อศึกษาในห้องเรียน 14 ครั้ง จะศึกษาหรือฝึกปฏิบัติคุณธรรมนอกห้องเรียน 2 ครั้ง เพื่อนิสิตนักศึกษาจะเชื่อมโยงทฤษฎีมาสู่การจัดกิจกรรม เช่น ให้มีงานแสดงสินค้าขายของ ฝึกความรับผิดชอบ แสดงน้ำใจช่วยจัดร้าน ฝึกร้านทำบุญซี เก็บเงิน แสดงความซื่อสัตย์ในการรับส่งเงิน เป็นต้น กรณีนี้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติคุณธรรมในหลายๆ ประเด็น ซึ่งผู้เรียนสามารถเขียนรายงานการปฏิบัติได้ว่าได้พัฒนาคุณธรรมในด้านต่างๆ เหล่านี้มากเพียงใด ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ

ชอบ ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ มีความสามัคคี อดทน พยายามทำงานให้ดีที่สุดหรือไม่

4. การเรียนโดยอิสระ ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมตามความชอบของแต่ละคน เช่น การไปสนทนากับพระภิกษุที่มีจริยวัตรเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคม การพัฒนาความมีน้ำใจโดยการช่วยอ่านหนังสือให้คนตาบอด หรือทำความดีต่างๆ ผู้สอนอาจส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามอัธยาศัยได้โดยจะต้องมีรายงานกิจกรรม เช่น สมุดความดี ให้ผู้เรียนได้เขียนบันทึก เก็บภาพ และเก็บลายเซ็นตัวเองของผู้ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติความดีให้

หลักการสอนความรู้คู่คุณธรรม

รูปแบบการสอนทั่วไปจะเน้นเพียงเนื้อหาสาระในรายวิชาที่อาจารย์กำหนด ซึ่งปัจจุบันจะเป็นลักษณะของการสอนแบบบรรยาย แต่การสอนความรู้คู่คุณธรรมนั้นจะต้องมีกิจกรรมประกอบโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. วางแผนกำหนดเวลา การสอนจะกำหนดความรู้ที่จะสอนและคุณธรรมที่จะพัฒนาลงในแผนการสอน เช่น สอนวิชาภาษาไทย เรื่อง เสี่ยงวรรณยุกต์

คาบที่ 1 คุณธรรมที่จะเน้น คือ

- 1) การตรงต่อเวลา
 - 2) ความซื่อสัตย์
 - 3) ความสามัคคีช่วยเหลือกัน
- หัวข้อที่จะสอน คือ

- 1) ลักษณะวรรณยุกต์
- 2) การผันวรรณยุกต์
- 3) รูปและเสียงวรรณยุกต์

2. เลือกกิจกรรม การสอนต้องเลือกกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนเชิงรุก (Active Learning) เช่น แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 6 คน ให้คิดปัญหาจากโจทย์ที่อาจารย์กำหนดให้เวลาคิด 5 นาที ถ้าคิดไม่ออก หมดเวลาให้ส่ง ตัวอย่างกิจกรรม อาจารย์แจกโจทย์ปัญหาให้กลุ่ม

@ มักเห็นกันทั่วไปอยู่ในน้ำ

ช่างงามล้ำยามอรุณละมุนแสง

ทั้งมานานึกไม่ออกบอกกล่าว

ช่วยกันคิดจะแจ่มแจ้งแจ่มมา

คำตอบ คือ.....

3. กำหนดเวลา เมื่อหมดเวลา อาจารย์เก็บคำตอบและสอนการช่วยเหลือกัน กลุ่มที่ตอนถูกให้คำชมเชย และให้รายงานว่าการช่วยกันคิดอย่างไร อาจารย์ชี้ประเด็นให้เห็นเรื่องของการตรงเวลาและความสามัคคี ว่ามีผลทำให้งานยากๆ สำเร็จได้ กลุ่มที่ส่งช้า อาจารย์ตั้งข้อสังเกตเรื่องของการตรงต่อเวลา ถ้ามีกลุ่มใดแอบลอกคำตอบเพื่อน อาจารย์สอนเรื่องความซื่อสัตย์

4. กำหนดแบบรายงาน ให้ผู้เรียนกรอกรายงานสั้นๆ รายงานการปฏิบัติคุณธรรมของตนเอง ว่าในการเรียนแต่ละคาบ ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมมากน้อยเพียงใด

5. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตตระหนักและเห็นคุณค่า หรือ

กระจำง่าณนิยมของตนเองได้จะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด ดังนั้นผู้สอนต้องให้ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยเสนอแนะว่าควรหาวิธีการเพื่อจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากแหล่งเรียนรู้ใด

6. การปฏิบัติ การสอนความรู้คู่คุณธรรม ควรเน้นการปฏิบัติ เช่น ให้สมาธิ 1 นาทีก่อนเรียนทุกครั้งๆ ละ 5 นาที ก็ไม่ได้ทำให้เสียเวลาสำหรับการสอนไป เช่น ให้สมาธิ 1 นาทีก่อนเริ่มเรียน ในช่วงเวลาจะพาผู้เรียนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนผลานคุณธรรม จริยธรรมได้อย่างดี เช่น การตรงต่อเวลา ความไม่เห็นแก่ตัว การรู้จักเกรงใจ ความมีน้ำใจ ความเสียสละ ความใฝ่รู้ การรักษากฎ ระเบียบ มารยาท การแต่งกาย เป็นต้น

สรุปได้ว่าการสอนความรู้คู่คุณธรรม อาจทำได้ทั้งการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสอนที่ควรใช้ ได้แก่ การสอนแบบกลุ่มย่อย กรณีศึกษา บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การศึกษานอกสถานที่ การปฏิบัติคุณธรรม เป็นต้น รูปแบบของการสอน จัดสอนในรายวิชา กิจกรรมพิเศษ การสอนร่วมกันกับฝ่ายกิจการนิสิต นักศึกษา หรือการศึกษาอัยยาศัย ก็สามารถที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนได้ และทำให้ตอบสนองปรัชญาของการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” ได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). หยาตเพชร หยาตธรรม ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย.

กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ ร่วมกับกองทุนการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2543). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ :

ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

..... (2544). การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.